

gyűjtő: AMBRUS TIBOR

gyűjtés ideje: 1975.

TART.: AZ UTOLSÓ GÖLÖNCSEK BAKÓCA-GÖBICÁN

14 lap, 17 pte' - duplum!

FÖLDRAJZI MUTATÓ: BAKÓCA

SZAKMUTATÓ: XV . A.

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

ELTÁROKÁS

ÁTVEVETVE AZ ÉBYS. LTK. 3677 - ES TETELE AHOZ

3677

1977-1978. ÉVI MÚZEUMI KAPOSVÁR

140
13/77

AZ UTOLSÓ GÖLÖNCSÉR BAKÓCA-GODISÁN

Készítette: Ambrus Tibor

Kaposvár Táncsics M. Gimnázium 4.B o.

XII. + 3t.
fotó

GÉZA BÁCSI A GÖLÖNCSÉR

I.

Bakóca község a Sásdi járásnak egy eldugott kis falva. A világgal egyetlen rossz út köti össze, amely a godisai vasútállomást érintve az croszlói elágazásba torkollik. Autóbusz a godisai állomásról indul minden nap háromszor. Az itt élő embereket javarészt a helyi Termelőszövetkezet, illetve a Komlói Szénbányák Tröszt foglalkoztatja. A faluban még iskola sincs. A gyerekek a Felsőmindszenti Általános Iskolába járnak át tanulni, ahová külön busz viszi és hozza is őket. Ebbe az iskolába jár nemcsak Bakóca és Felsőmindszet, hanem a környék összes településének általános iskolás gyereke. A község egyetlen nagyobb létesítménye az a gyermekotthon, amely a volt Fecstetics kastélyban létesült és amely most Szamuel Tibor nevét viseli. Ebben a gyermekotthonban nevelkedtem én is hat évet. Ottilétem alatt ismerkedtem meg Sáfrány Géza bácsival, a fazekassal, Elkerülve a faluból már gimnazista koromba jött az ötlet, hogy filmet csináljak Géza bácsiról. Ezért többször le kellett utaznom hozzá és mindig hosszasan elbeszélgettünk. Sok mindent megtudtam róla és szakmájáról egyaránt. Elbeszéléseit nagyon érdekesnek találtam. Ezért ragadok most tollat és írom meg munkájában megöregedett, ma is életvidám Géza bácsinak, a gölöncsérnek életútját, munkáját.

II.

Géza bácsi jelenleg 72 éves. A falu öregebb generációjához tartozik. Egész éltét Bakócán élte le. Mindenki ismeri a faluban. Kicsi, nagy, öreg, fiatal egyaránt. Irigylik is, de büszkék is rá, mert hosszú évtizedek terméséből, alkotásaiból szépen berendezett, nevét viselő múzeuma is van a faluban. Ugymondhatnánk Janus Pannónius szavaival, hogy " általa hires s föld ".

Mint régi ismerősét szeretettel fogadott és sok mindenről hosszasan elbeszélgettünk. Géza bácsi emlékezete már ki - ki hagy, de memóriáját kedves és aranyos felesége Marika néni ügyesen és találékonyan helyrebillenti. Ő is bekapcsolódik beszélgetésünkbe. Így hátkmasban könnyebben boldogulunk az idő múlásával és a feledékenységgel, hiszen vallóban régi dolgokat kell felelevenítenünk.

Géza bácsinak édesapja is gölöncsér volt. Messziföldön hires mesterségét tőle tanulta. Emlékezete szerint alig fejezte be az iskolát, lehetett úgy 13 éves, amikor az apja egy reggel az asztal mellett evés közben azt kérdezte tőle:

" mit akarsz te tanulni? Mi akarsz lönni ?"

-Nem is tudtam mindjárt, hogy mit mondjak - vakarja meg feje búbját Géza bácsi - annyira meglepett a kérdés. " Nem gondúkodtam én még affelü " Többet aztán nem is esett róla szó. - Folytatja a visszaemlékezést -. Reggeliztünk csöndbe tovább. Reggeli után aztán apám befogott a műhelybe. Azóta benne vagyok. Inas éveim hamar elteltek, mert hiszen addig is ott lábatlankodtam apám körül és így gyorsan kitanultam a szakmát. 1933 - ban lettem önálló. Addig ott dolgoztam apám mellett és még utána is 1938 - ig. De akkor már önálló voltam. A nevemen volt a műhely. Aztán építettem föl ezt a házat, a műhelyt, az égetőkemencét, ideköltöztem és megnősültem.

Volt abban az időben a faluban rajtam kívül még két fazekas. De azok már meghaltak, úgyhogy most csak egyedül vagyok. Mamár ez

III.

a mesterség lassan kihalófélben van - így kisipari vonalon. Ahogy én tudom : egész Baranyában vagyunk négyen. Szép, de sáros és piszkos mesterség ez és a fiataloknak nem tetszik annyira.

Az én gyermekkoromban mindegyik mesterembernek volt még elég inasa. A mi családukban még a nagyobbik bátyám is kitanulta ezt a mesterséget.

Nagy család volt a mienk : 14 - en voltunk testvérek. Hat fiú és nyolc lány. A feleségem családja az mégnagyobb volt. Őneki 14 testvére volt. Abban az időben sok gyerek volt "divatban." Szegények voltunk, sok kéznek kellett hazahozni a karesetet. Látja nálunk már csak egy gyerek van, az sem maradt mag az én szakmám mellett; bányamérnök Komlón. Van két unokám és nagyon örülünk, ha hazalátogatnak. Jómódban élnek, nem úgy, mint én fiatal koromban.

Amikor én kiváltottam az iparendélyemet az apám leadta az övét, mert már öreg is volt, meg az adó is sok volt. És sok volt a lány is, a lányokat pedig ki kellett fizetni. Amikor férjhez mentek a lányok, akkor megkapták az apai juszt pénzben. Két hold föld árát, amelyet a vőlegénykiválasztott. Hát volt elég kifizetnivalója apámnak. Nem is volt annyi hold földje, mint amennyi lánya, mégis ki kellett fizetni. Fiútestvéreim és a lányok is így elkerültek a háztól, otthon csak a bátyám és én maradtunk. Így a megmaradt birtokot apánk kettőnk között osztotta szét. Legidősebb bátyám hamarosan meghalt és így egyedül maradtam örög szüleimmel, de ekkor már én is másik házba költöztem. A bátyám az elköltözésemet követő harmadik nap halt meg.

A műhelyben mindig egyedül dolgoztam. Tanoncot nem fogadtam az adó miatt, meg nem is nagyon jelentkeztek. Lenézett ipar volt ez régen. Sáros volt annak a fazekasnak a nadrágja, sáros volt a cipője, úgyhogy a lányok nemigen fordultak meg utána. Most mikor meg

IV.

már beteg vagyok, most már lenne, de már sajnos nem tudok fogadni. Tanítottam régebben ugyan két lányt, a Zsolnay Porcelángyárból jártak ki, de már ők sem jönnek. Amikor jöttek, akkor is csak rongozni tanultak. Ha meghalok, akkor a műhelyt is lehet temetni velem együtt, mert nem lesz, aki dolgozzon benne. Már arra is gondoltam: ha jön egy érdeklődő fiatal, aki komolyan szeretné megtanulni ezt a szakmát, ha az itt maradna halálom után ráhagynám a műhelyt. Már nem nézik le a fazekesságot, mint régen. Most, ha végigmegegyek a falun ujjal mutogatnak rám, hogy itt megy a falu hiressége.

Ezt nyilván a múzeumra értik, ahol Gézábácsi élete és érzésvilága tükröződik a szemünkbe munkái tükrében. A ház, ahol a múzeum van nem az övé. A községi tanács bérlője és a személyzetet is ő fizeti. Na nem kell itt mindjárt hej de nagy személyzetre gondolni, hanem a ház tulajdonosa a kalauz és a felesége takarít. A tulajdonos, a Miska bácsi Géza bácsinak testvére - leki jóbarátja. Belépődíjat nem kell fizetni, csupán az emlékkönyvbe muszály beírni egy - két szép szót. A múzeum látogatása nincs időhöz kötve. Ha az ember épp a legnagyobb munkálatok közepette toppan be, a Miskabácsi már dobja is a kapát és szalad a múzeumot kinyitni. Még borraivalót sem fogad el senkitől sem, sőt ha ráér még egy pohár borra is meghívja a látogatót. Mint ő mondja "nem a pénzért teszi". A házért a tanács 400 ft - ot fizet.

De térjünk vissza Géza bácsihoz és folytassuk az elbeszélést azzal, hogy mit csinál azokkal az edényekkel, amiket készít, illetve készítet, azaz hogyan értékesíti most, és hogyan értékesítette régen?

- Hát régen, mikor még a régi világ volt jártunk a vásárokat és nagy részét ott értékesítettük. Akkor még gyakran voltak vásárok.

Volt minden faluban. A vásárosdi úgy történt, hogy itthon felpakoltuk az edényeket a kocsira, szalmaközé raktuk, hogy össze ne törjenek, a tetejére pedig égat raktunk, amit renszerint én szedtem a legelőn. Mikor ezzel megvoltunk, akkor elindultunk. Apám tudta fejből, hogy hol mikor van vásár. Később, mikor már sokat jártam én is tudtam. A vásáron megvolt külön a cserepesek helye, ahol a többi áruhoz hasonlóan mi is ki- pakoltuk a portékánkat és árultuk. Szerettem a vásáros világot, mert ha jó volt a bolt, akkor akadt mindig egy kis áldomás is, de volt olyan vásár, hogy még a fuvar árát sem árultuk meg. Szóval nem lehetett akkor ezzel a mesterséggel nagyon dicsekedni. Egyszer meg még a kapun sem értünk ki, mikor már felborultunk. Egyébként ez gyakran megesett, mert akkor még az utak nem voltak ilyenek, mint most. Vásárokra átjártunk a szomszéd megyékbe is. Bejártuk Somogy és Tolna felét és természetesen egész Baranyát. A vásárokon a cserepesek között volt mindig egy bizonyos rangsor. Ez az iratlan rangsorolás teljesen a vásárlók privilégiuma volt, helyesebben azt megá- lapítani, hogy melyik mester árúja jobb. Ezt a mesterek egymás között úgy vették észre, hogy kinek az árúja fogy el hamarabb. A jó áru természetesen hamarabb elfogyott. Én úgy vettem észre, hogy a mi árunk elég hamar elfogyott általában. Ezt a rangsort a fiú a szakmával együtt örökölte az apjától. Ezen változtatni csak nagyon nehezen lehetett.

Aztán még dolgoztunk kereskedőknek is. Pontosabban két kereskedő volt, aki rendszeresen ellátottxi minket megrendelésekkel. Az egyik Siklóson, a másik meg Szigetváron élt. A szigetvári az mindig eljött az áruért, a másik az soha, az csak a vásárokról vitt el mindig egy nagy halommal.

Télen meg jártuk tanyákat és cseréltük a cserepet gabonáért, kukoricáért, mindenért ami kellett. Nősülés után a vásárrajjárás kezdett ritkább lenni, de azért akkor sem szűnt meg teljesen, Feleségem hol eljött, hol nem. Az mindig attól függött, hogy mennyi volt otthon a munka.

Most már főleg csak megrendelésre dolgozom. Elsősorban a Pécsi Háziipari Szövetkezetnek, de akadnak más megrendelők is. Legutóbb pld. a Pécsi Városi Tanács adott megrendelést 150 korsóra. Ami fölösleges, azt pedig eladom itt helyben a látogatóknak.

- Ha már említette az előbb a nősülést, akkor mesélje el, hogy hogyan nősült meg?

- Tyű de nagyon régen volt az már ! - Mosolyog Géza bácsi.-

De azért még emlékszem rá. Ugy kezdődött az egész, hogy a feleségem itt lakott mellettünk a szomszédban. Az ő apja is gölöncsér volt. Téli estéken, mikor nem nagyon volt munka átjártunk a szomszédba kártyázni. Azért télen, mert nyáron jobban peckáztunk. És hát ahol mi kártyáztunk, ott a lányok fontak a rokkával. Kendett, gyajút, mikor mi volt. Én meg úgy ültem azbasztalnál, hogy a lábam oda tudjam dugni a rokkájához, és az akkor megáll. Ha pedig továbbment, akkor egy kis darab kócot dobtam a motollába. De baj is volt ez, mert közben meg vesztetettem a kártyán, nem oda volt az eszem. Hát így kezdődött, és ez lett a vége. - Hamisan mosolyog a feleségére.

A testvéreim is mind férjhez mentek, illetve megnősültek, de senki nem maradt közülük Bakócán. Apám kifizette őket és elmentek. Az összes lány pógárhoz ment férjhez. De nem is lehet csodálni, mert az ember szegény, igyekszik, de nagyon kell neki kapaszkodni, hogy lejjebb ne csússzon. Szegények voltunk

VII.

és a fazekasságot is csak a szegényebb népréteg tanulta. Főleg a németség. Nem is nagyon emlékszek magyar fazekásra. Nagyon lenézték ezt az ipart akkoriban, mert még az az inas is olyan sáros volt akár a disznó. Így hát természetes, ha a lányok ha tehették pógárokhoz / nem fazekas / mentek feleségül.

Érdekes és szép mesterség a fazekasság - tér át más témára hirtelen Géza bácsi-. Van benne minden : egy művészet, egy kis humor, egy kis ez - egy kis az. Régen, mikor még nem volt bádóg, nem volt porcelán nagyon kellett a cserép. Ezt használták az égvilágon mindenre. Sütöttek - főztek benne, ezt használták zsirnak, tejnek, lekvárnak, szóval mindenre. Csináltam régen, de még ma is csinálok csalikórsókat. Háromfélét csinálok még most is. Az egyik itt, a másik ott, a harmadik meg amott csal. Most, mikor már az agyagedényekre nincs szükség a háztartásban, most meg azért csinálok, hogy diszítse a lakást. Szívesen csinálok, mert szeretem ezt a szakmát. Az már teljesen mindegy, hogy éppen tányért, vagy köcsögöt - egyformán szeretem csimálni mindet. Egy korsót 5 - 6 perc alatt csinálok meg. - Mondja büszkén Géza bácsi, és már ül is le a koronghoz, hogy be is bizonyítsa. Én pedig, míg készül a köcsög hamar megkérdezem, hogy mit mivel csinál ? ~~MM~~ Miközben forog a korong Géza bácsi válaszol kérdéseimre. Elmondja mit, hogyan és mért úgy csinál.

Tulajdonképp nagyon kevés szerszámot használok. Negyede sincs ~~egy~~ egy kovács szerszámainak. Először használom a vermetőt és a csákányt. Ezekkel bányászom az agyagot. Az agyagot itt bányászom a falu végén. Nagyon jó minőségű agyagot lehet erre felé találni. Az agyagot felhasználás előtt tisztítani kell, mert apró kövek és gyökerek mindig találhatóak benne. Ahol

VIII.

a bány fölött erdő van ott sokkal több a gyökér az agyagban. Nekem szerencsém van, mert itt legelő van fölötte. Az agyagot télen áztatom, majd felhasználás előtt fakalapáccsal megütögetem, leverem, darabokraszaggatom, kiválogatok belőle mindent és egy fateknőbe beázatom. Erre azért van szükség, hogy amikor az agyagot fel akarom használni még friss legyen. Az agyagot fakéssel darabolom. Ezt körte, vagy juharfából csinálom, mert ezekben nincs görcs. A korong, amivel korongozok tölgyből van, mert ez jó erős fa, nehezen vásik el. A bőr, amivel az edényt formázni kezdem akármilyen bőrből készülhet és szoritóbőr a neve. A másik bőr, amivel a végén lesimitom az a simitóbőr. Ezt is bármilyen bőrből lehet csinálni. A kész köcsögöt egy dróttal levágom a korongról és már mehet is száradni. Az a kő a sarokban - mutat arra Géza bácsi az a dara. Azzal örlöm meg a festéket és a mázat. Ez legjobban egy őskori örlőkőre hasonlít. A darálás úgy történik vele, hogy a két kő közé szórom azt, amit darálni akarok és a felső követ egy husánggal, amely a közepébe fúrt lyukba dugok bele, körbe forgatom. Az edényeket ecsettel és irókéval festem. Az iróka legjobban egy varrógépolajzóhoz hasonlít. Az eltérés csupán annyi, hogy agyagból van és a tartályon is van egy lyuk, ahol a festéket öntöm bele. Az edények festésénél már a feleségem is szokott segíteni. A háttammögött pedig ez a hosszú fehér a kemence. Ez több dologban is eltér a közönséges kemencétől. először formára. Nem boglyos, hanem van egy hosszúkás része, ahová az edényeket rakom és van egy másik, ahol fűtöm. A kemencében van egy alagút, amelybe bemegyek és úgy rakom be az edényt. Az égetés két napig tart. Ilyenkor éjjel - nappal fűteni kell a kemencét. Kétféle égetés van. Először egy száraz, majd egy mázas égetés. Egyszerre csak annyit korongozok le, amennyi belemegy a kemencébe.

IX.

Egy nagyon érdekes dolgot fedeztem fel a műhelyben, miközben nézegettem az edényeket. Némelyik edényen Géza bácsi monogramját fedeztem fel. Megkérdeztem tőle, hogy mindegyikre rárakja - e ? Azt válaszolta, hogy nem, csak akkor rak az edényekre monogramot, ha éppen olyan kedvébe van.

Ez a kis kitérő után Géza bácsi folytatta elbeszélését mesterségéről. Arról beszélt, hogy hogyan és miből állítja elő azokat a festékeket, amelyekkel az edényeket cifrázza. De erről inkább az ő szavaival.

A fekete festéket szürke agyagból csinálom. Veszem a kellő mennyiségű agyagot és ahhoz annyi fekete engópot teszek, hogy a kívánt szín előálljon. A pirosat azt vörös agyagból csinálom. Mikor már megvan teszek hozzá egy kis váraljai festéket, hogy a színt erősítse és tartsa. A fehér festéket Váralján bányászom. Ez a bánya nagyon régóta létezik. Már az apám idejében is innen hordtuk a fehér festéket. Még a régi rendszerben szabályos termelés folyt itt, még külföldre is szállítottak belőle. De mióta ez a rendszer van a bányát bezárták. A múltkor éppen elfogyott a fehér festékem és el kellett mennem Váraljára. Hát megyek arra, amerre a bánya volt, de nem találtam semmit. Kérdezem ott egy idős embertől : merre van itt a bánya? Az mondja, hogy már össze van omolva és csak egy kis lyuk van, azon kell bemászni, azt úgy lehet bányászni festéket. Megmutatta az ember a lyukat, én meg csak nézem. azt mondom: hát én ezen rókalikon be nem bujok ! Nem is bujtam. Elmentem kerítettem egy gyereket, aki bebújt és szedett nekem egy jó zsákravaló, úgyhogy ez elég lesz nekem míg élek.

A száraz égetésnél már hatféle színt használok: sárga, zöld, barna fekete, piros és fehér. Ezeket a színeket a másik négyből állítom elő.

A mesterség után folytassuk az életrajzot. Elmesélte Géza bácsi "hősies" katonáskodását. De erről is inkább az ő szavaival.

- 1939 - ben vonultam be először a kaposvári laktanyába. Bennt semmilyen polgári tevékenységet nem folytattam. Mikor először bevonultam bennt voltam három hónapig, majd három~~há~~ hátre hazamentem. Ez kb. így ment 1944 - ig. Mikor utoljára bevonultam, akkor már Mohácsra kellett mennem munkaszolgálatra, mert akkor már beteg voltam. Mikor odaértem és kerestem, hogy hova kell mennem, akkor már az Iván átlőtt a Duna másik oldaláról. Ott megmondták, hogy Pécsváradra kell mennem, mert már vonulunk vissza. Én el is mentem. A németek meg mindjárt bevagoniroztak bennünket és deportálni akartak Németországba. Vittek is egész Szakályhőgyészig, ahol estére megálltunk. Kiszálltunk a vagonokból, de már sehol nem volt hely, mert minden katonákkal volt tele. Bementem a váróterembe, behúzódtam egy sarokba. Utóbb lett még két társam. Szakadt az eső. Egy gyűszű nagyság nem volt rajtunk száraz. Átöltöztünk a komiszba, melyet úgy vittünk magunkkal hazulról. Még aznap meg is szötkünk mind a hárman. Én egyenesen haza jöttem. Megyek a falun végig, hát a kocsmá előtt meg ott áll két csendőr. Észrevettek, kikerülni már nem tudtam őket, így hát mentem nyugodtan feléjük. Azok meg kérik a szabadságos papiromat. Olyan persze nekem nem volt. Nem tudtam mit csinálni, hát rájukförmedtem: "hát ti mi az istent csináltok itt, mikor a szovjet a hátam mögött gyün?" Nosza azok meg mindjártel is tűntek. Másnap már ott voltak a szovjet csapatok. De nem sokáig örültem szabadságomnak, mert két napra rá összegyűjtötték az oroszok azt vittek hadifogságbe. Először elvittek Dombóvárra, majd onnan Debrecenbe, ahol ismét bevagoniroztak és elvittek Oroszországba, Groznyivárosába. Három évig

voltam fogságban. Nem csak magyarok, hanem németek is voltak a táborban. Kezdetben 750 - en, de ebből 450 éhenhalt. Nem volt mit enni. Az élet nagyon gyarló volt odakinn. De aki az első évet kibirta, az már nagyjából a másik kettőt is átvészelte. Addigra kinyílott a szeme. Enni először egy kanál forró vizet, meg egy szem kockacukrot kaptunk. Később aztán kaptunk mást is, meg mikor olyan évszak volt kijártunk lopni. Mikor mi volt. De azért dolgozni is kellett. Az első évben még nem , de a másik kettőben már ide. Egyszer például egy olajvezetékkel kellett kiásnom. Odajön a brigadéros, egy nő volt, nagyon nem birtam , mert mindig kiszúrt velem, azt odaállit egy csaphoz a vezetéknél, azt mondi, hogy ássam ki. Egy jó két méteres szakasz volt. Én meg mondom:

- " ezt ugyan én ki nem ássom ! "

- " Ha nem, akkor meg lesz büntetve. "

- " Nem bánom én " mondom neki, azt azzal el is ment. Én meg, mint aki jólvégezte dolgát támaszkodok a csákány nyelére. Egyszer csak látom jön felém három ember. Egy mérnök, meg két másik. Olyan szép szál legények voltak, hogy öröm volt rájuk nézni. De azt láti ám a mérnök, hogy nincs kiásva, mégcsak neki sem álltam. Mond valamit oroszul, nem értettem, mondtam rá neki valamit magyarul, de ő sem értette meg. Mire a másik mondja: hátha német. Kérdezett valamit németül, azt sem értettem, így hát annak is csak magyarul feleltem. Azt mondja a harmadik: ez bizony magyar mire a második: na ha magyar akkor nem is fpgja megcsinálni. Nosza fogták a csákányt, meg az ásót , olyan hamar kész lett, hogy csak na. - " Ej, de jó erőbe vagytpk az anyátokat"- mondom nekik.

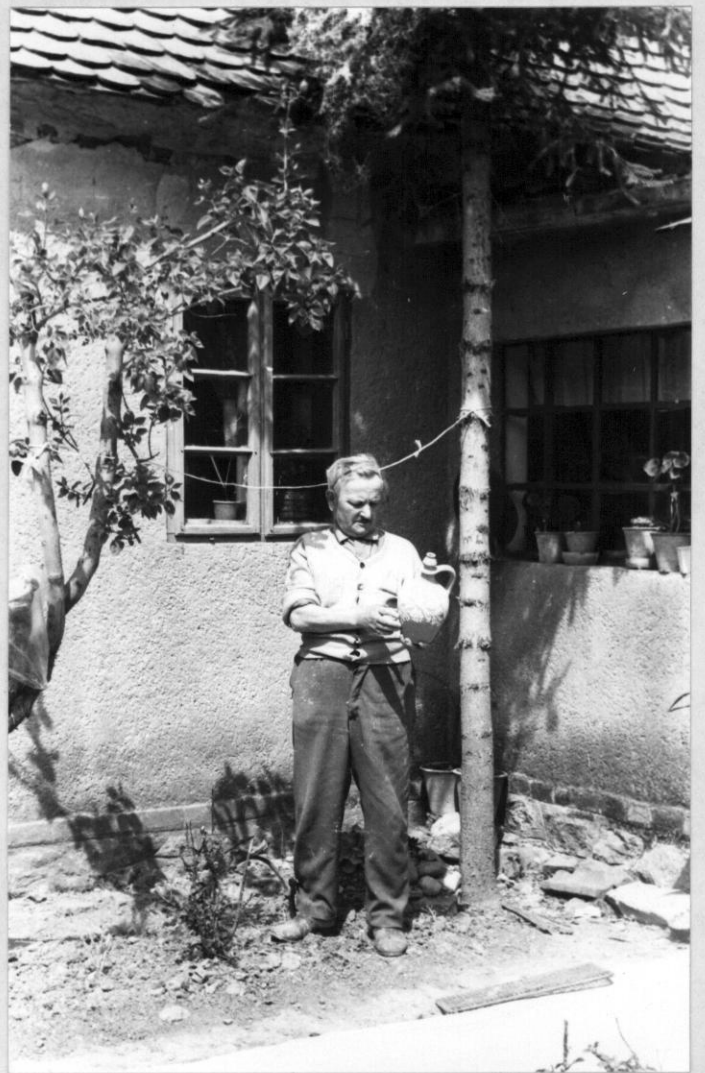
Arról, hogy mi volt itthon míg Géza bácsi fogságban volt Sáfrány náni így vallott:

hát - mit mondjak : nagyon rossz. Éjszaka szőttem, fontam, nappal meg a földet kellett ellátni. Az uram mikor elment hagyott itt-hon egy csikót, meg egy pár malacot. A kisfiam már akkor iskolás volt és tanítatni akartam, nem akartam, hogy abbahagyja a tanulást.

A fogság után Géza bácsi hazatért falujába és azóta hosszabb időre nem mozdult ki. Azóta dolgozik csendesen és szorgalmasan. A közben eljárt időt csak az ősz hajáról venni észre. Az idő munkáját csak finomította, csiszolta. Közben megszerezte a népművészet mestere címet, adott a falunak egy múzeumot, hírnevet, melyért cserébe semmit sem kér. Éldegél feleségével a faluvégen, az agyagbánya szomszédságában, az egyre változó faluban. Az idő újítása számára csak annyi, hogy most az aratókorsó helyett csalikorsót, vekkertartót, a tajasköcsög helyett boroskészletet csinál. Ő most is csak azt szeretné csinálni, amit egész életében csinált: CSEREPET.

Ehhez kívánunk neki erőt, egészséget és hosszú életet !

Ambrus Tibor

1. ,2.: Géza bácsi a "gölöncsér"

3.: Géza bácsi "Ars poeticája"

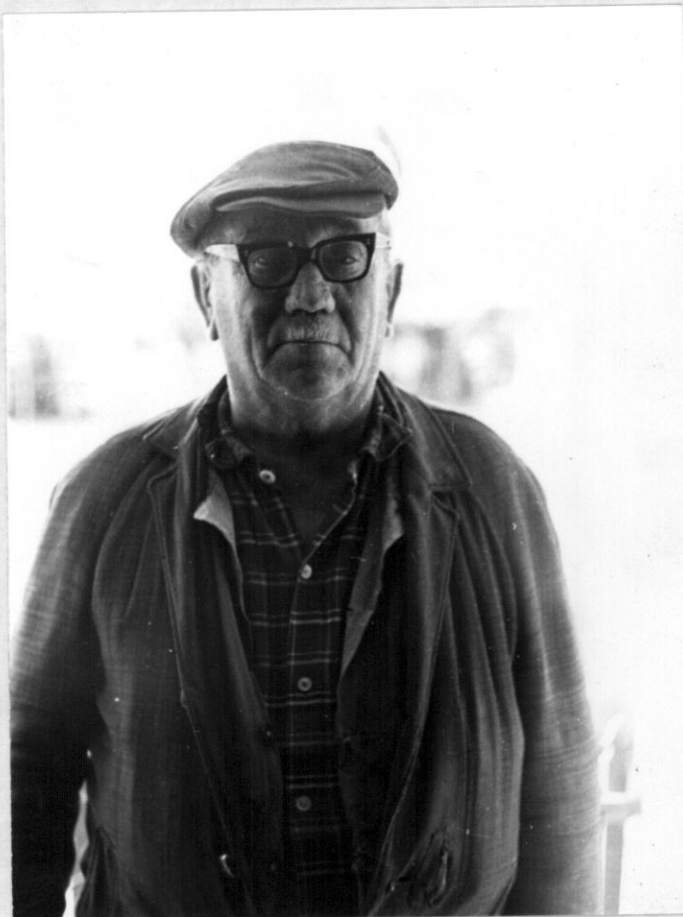

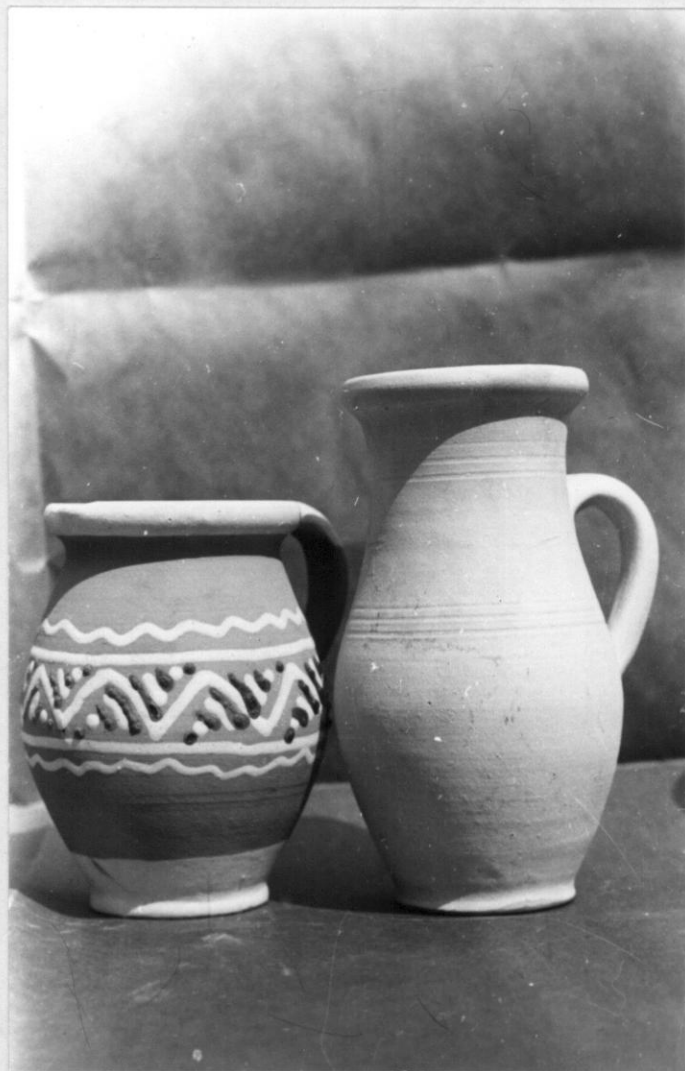

1.: a múzeumot hirdető tábla

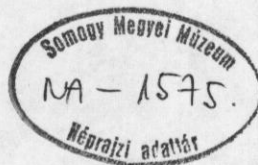
2.: Miska bácsi a tárlatvezető

3.: részlet a múzeumból: korong

3677.

"GÉZA BÁCSI A GÖLÖNCSÉR"

Készítette: Ambrus Tibor
Kaposvár
Tóthvári Miklós Gimn.

Bakóca a sásdi járásnak egy eldugott kis falva. A külvilággal egyetlen rozoga út köti össze, amely a godisai vasútállomást érintve az oroszlói elágazásba torkollik. A godisai vasútállomásról menetrendszerinti autóbusz indul a faluba minden nap háromszor. Az itt élő emberek java részét a helyi termelőszövetkezet és a Komlói Szénbányák Tröszt foglalkoztatja. A negatív demográfiai hullám következtében a falu iskolája megszűnt. Az általános iskolás korú gyerekek a Felsőmindszenti Állami Általános Iskolába járnak. Ide jár még az említett két község tanulóiifjúságán kívül Kisbeszterce, Boródpusztá, Godisa és Gyümölcsény kisiskolásai. A gyerekeket a már említett autóbusz viszi és hozza. Bakóca egyetlen jelentősebb épülete az a Fecsetics kastély, ahol most állami gyermekotthon van, ami Szamuely Tibor nevét viseli.

Én mint kisiskolás 1968-ban kerültem a faluba. Pontosabban a gyermekotthonba. Akkor még a falu és a gyermekotthon iskolája egybe volt. Azóta a falusi gyerekek, mint már említettem Felsőmindszentre járnak. Az intézetnek természetesen külön iskolája van. Az intézetben jelenleg kb. 200 fiatal van.

Géza bácsival nemsokkal odakerülésem után ismerkedtem meg.

Munkája már akkor is nagyon tetszett. Később, mikor már gimnazista voltam, jutott eszembe, hogy filmet forgatok Géza bácsiról. Ennek kapcsán többször leutaztam hozzá és sok alkalommal hosszan elbeszélgettem vele. Elbeszéléseit nagyon érdekesnek találtam. Ugy éreztem vallomása önmagáról tükrözi a társadalomban és az emberek tudatában végbement változásokat, melyet ő és környezete hűen visszatükröz.

Ezért ragadtam tollat és írom meg munkájában megöregedett, ma is életvidám Géza bácsinak, a fazekasnak rövid életrajzát.

Géza bácsi jelenleg 72 éves. A falu öregebb generációjához tartozik. Egész életét Bakócán élte le. Mindenki ismeri a faluban: kicsi, nagy, öreg, fiatal egyaránt. Irigylük is, de büszkék is rá, hiszen hosszú évtizedek terméséből, alkotásaiból szépen berendezett, nevét viselő múzeuma van a faluban. Ugymondhatnánk, ha Janus Pannónius szavaival élnénk: "...általa híres e föld..."

Mint régi ismerősét szeretettel fogadott és sok mindenről hosszasan elbeszélgettünk. Géza bácsi emlékezete már ki - kihagy, de memóriáját kedves és aranyos felesége Marika néni ügyesen és találékonyan helyrebillenti. Ő is bekapcsolódik beszélgetésünkbe. Így hármasban könnyebben is boldogulunk az idő múlásával és a feledékenységgel, hiszen valóban régi dolgokat kell felelevenítenünk.

Géza bácsi apja is gölöncsér volt. Messzeföldön híres mesterségét tőle tanulta. Emlékezete szerint alig fejezte iskolás éveit, lehetett úgy 13 éves, amikor egyszer az asztal mellett reggelizés közben megkérdezte az apja:

- " Mit akarsz te tanulni? Mi akarsz te lönni? "

Nem is tudtam mindjárt, hogy mit mondjak - vakarja meg feje búbját Géza bácsi - annyira meglepett a kérdés.

" Nem gondúkodtam még affelü."

Többet aztán nem is esettróla szó, - folytatja visszaemlékezéseit - röggeliztünk csönbe tovább. Reggeli után aztán apám befogott a műhelybe. Az óta benn vagyok. Inas éveim hamar elteltek, mert hiszen eddig is ott lábatlankodtam apám körül és így gyorsan kitanultam a szakmát.

1933-ban lettem önálló. Addig apám mellett dolgoztam. De még utána is egész 1938 - ig, de akkor már önálló voltam és nevemen volt a Műhely . Az után építettem föl ezt a házat, a műhelyt, az égető kemencét, ideköltöztem és megnősültem.

Volt abban az időben rajtam kívül még két fazekas a faluban. De azok már meghaltak, úgyhogy most csak egyedül vagyok. Ma már ez a mesterség lassan kihalófélben van - így kisipari vonalon. Ahogyan én tudom az egész Baranyában mindössze talán ötten ha vagyunk. Szép, de sáros és piszkos mesterség ez és a mai fiatalok nem nagyon vonzódnak iránta.

Az én gyermekkoromban még mindegyik mesterembernek volt elég inasa. A mi családukban még a nagyobbik bátyám is kitanulta ezt a mesterséget,

Nagy család volt a mienk. 14 - en voltunk testvérek. Hat fiú és nyolc lány. A feleségem családja még nagyobb volt. Neki 14 testvére volt. Abban az időben a sok gyerek volt a "divatban". Szegények voltunk, sok kéznek kellett haza hozni a keresetet. Látja nálunk márcsak egy gyerek van.

Az sem maradt meg az én szakmám mellett, bányamérnök Komlón. Van két unokám és nagyon örülünk, ha hazalátogatnak. Jómódban élnek, nem úgy, mint én fiatal koromban.

Amikor én kiváltottam az iparengedélyt az apám leadta az övét, mert már öreg is volt, meg az adó is sok volt. És sok volt a lány is, a lányokat pedig ki kellett fizetni. Amikor férjhez mentek a lányok, akkor megkapták az apai juszt

pénzben. Két hold föld árát, amelyet a vőlegény kiválasztott. Hát volt elég fizetnivalója apámnak. Nem is volt annyi hold földje apámnak, mint amennyi lánya, mégis ki kellett fizetni. Fiútestvéreim és a lányok mind elkerültek a háztól, még a faluból is elmentek. Így a megmaradt földet apám köztem és a legnagyobb fiútestvérem között osztotta fel, aki azonban nem sokkal apám halála után meghalt. Így az egész föld rám maradt.

A műhelyben mindig egyedül dolgoztam - vált témát Géza bácsi-Tanoncot nem igen fogadtam az adó miatt, meg nem is igen jelentkeztek. Lenézett ipar volt ez régen. Sáros volt annak a fazekasnak a ruhája, sáros volt a cipője, úgyhogy a lányok nem igen fordultak meg utána. Most mikor már beteg vagyok, most már lenne, de már nem tudok fogadni. Tanítottam régebben két lányt, de ők csak korongozni jártak ki Pécsről a Zsolnay gyárból, de már ők sem járnakki. Ha én meghalok, akkor ez a műhely kihál, pedig szívesen továbbadnán mindazt, amit tudok erről a mesterségről. Már nem is nézik le ezt a mesterséget. Most ha végigmegyek a falun az idősebbek ujjal mutogatnak rám: "itt megy a falu hiressége" - büszke mosoly jelenik meg Géza bácsi szája szélén és egy kicsit kihúzza magát. -

Ezt persze a múzeumra értik az emberek, ahol szemünkbe tükröződik Géza bácsi élete és érzésvilága. A ház, ahol a múzeum van nem az övé. A Községi Tanács bérlé és ő is fizeti a személyzetet. Ez az összeg nagyon minimális : havi 400 ft. A ház tulajdonosa, Miska bácsi Géza bácsinak hosszú évtizedek óta testi - lelki jóbarátja. Ő is kalauzolja a látogatókat végig a múzeumon. A látogatás nincs időhöz kötve. Miska bácsi a legnagyobb munkálatok idején is mindig kész

hogy a látogatókat végigkalauzolja a múzeumon. Látogatók pedig gyakran akadnak. Viska bácsi még a borraivalót sem fogad el senkitől, mint ő mondja nem a pénzért csinálja.

Sőt, ha jó kedve van, akkor a látogatót meghívja egy - egy pohár borra. Az anyagi elismerésnél többre becsüli azt az erkölcsi megbecsülést, ami ezért a munkáért őt övezi a faluban.

De térjünk vissza Géza bácsihoz és folytassuk az elbeszélést azzal, hogy mit csinál azokkal az edényekkel, amiket készít és mit csinált velük régen a régi világban. Hogyan értékesítette azokat ?

Hát régen, mikor még nem ez a világ volt jártunk vásárról-vásárra és nagy részét ott értékesítettük. Akkor még gyakran voltak vásárok. Apám fejből tudta, hogy melyik faluban mikor van vásár. Mikor már én is sokat jártam, akkor már én is megtanultam. A vásárosdi úgy történt, hogy itthon felpakoltuk az edényeket a kocsira, szalma közé raktuk, a tetejére szedtem vesszőt a legelőben, arra ismét szalmát, lekötöttük és elindultunk. Muszály volt menni a vásárokra, mert a faluban három fazekas is volt és azt a sok edényt nem lehetett ilyen kis faluban eladni.

Megérkeztünk a vásárra, ahol minden fazekasnak meg volt a helye, lepakoltuk és aztán ott árultuk. A vásárokra bejártuk egész Baranyát, átjártunk Somogyba és Tolnába is. A vásárokon a cserepesek között volt egy bizonyos sorrend, amely a vásárok iratlan törvényei közé tartozott. Ezt a sorrendet a közönség állította össze.

És azon lehetett nagyjából lemérni, hogy kinek fogy el előbb a portékája. Ezt a sorrendet, ami az évek során nem nagyon változott a fiú örökölte az apjától. Én is örököltem természetesen. Persze ez nekem jó volt, mert apám ennek a sorrendnek eléggé sz elején állt.

De azért a vásáros élet nem volt mindig fenéki tejfel.

Volt olyan vásár is, amikor a fuvar árát sem árultuk össze, sőt olyan is, amikor még a kapun sem értünk ki, amikor már felborultunk szekereztül, cserepestül. Akkor még az utak sem voltak olyanok, mint ma. Földutak voltak, akik ha esett az eső úgy feláztak, olyan sártengerré váltak, hogy a kocsi derékig merült a sárba.

Télen, amikor nem voltak vásárok jártuk a tanyákat és cseréltük a cserepet búzáért, kukoricáért, mindenért, ami kellett. Ilyenkor azokat az edényeket vittük elcserélni, amiket nyáron és ősszel égettünk.

Persze azért még fiatal voltam szerettem a vásáros életet, mert amikor jól ment a bót, akkor hóba ittunk is valamit. Az áldomást meg kellett inni mindég. De azért régen a pengős világban nem lehetett ezzel a mesterséggel nagyon dicsekedni.

A vásáros életen kívül dolgoztam még kereskedőknek is. Pontosabban két kereskedőnek. Az egyik siklósi, a másik szigetvári volt. A szigetvári az mindig háztól hordta el az edényeket és elég rendszeresen jelentkezett. A siklósi az soha nem vitt a háztól semmit. Az csak a vásárokon bukkant

fel és ott vásárolt meg egy - egy nagyobb mennyiséget. A vásáros életet azután is folytattam, hogy megnősültem. A feleségem hol eljött velem, hol nem. Ez mindig valamitől függött. De a nősülés után a vásárosdi egyre kezdett ritkulni.

Ma viszont, amikor a vásárok csaknem teljesen eltűntek, most a Háziipari Szövetkezet lát el megrendelésekkel. De egyéb megrendelések is érkeznek, amiket természetesen igyekszek kielégíteni. Legutóbb pld. a Pécsi Városi Tanács rendelt 150 aratókorsót. Az utójjá még itt van a műhelyben. Persze már nem tudok olyan sokat dolgozni, hiszen már idős is és beteg is vagyok. Csak annyit dolgozom mindig amennyi jól esik. Olyan nap nincs, hogy legalább egy - két órát ne töltenék a műhelyben.

- Ha már a nősülést említette, megkérem mesélja el; hogyan nősült meg?

Hej, de régen volt az már ! - Mosolyog huncutul Géza bácsi. - De azért még emlékszem rá. Ilyet nem lehet elfelejteni. A dolog úgy kezdődött, hogy a feleségem itt lakott a szomszédban. Itt a falu végén, mert az ő apja is fazekes volt és ide közel van az agyagbánya. Télen esténként, amikor nem nagyon akadt dolgunk mi fiúk átjártunk a szomszédba kártyázni. Azért télen, mert nyáron jobban peckáztunk. És ahol mi kártyáztunk ott fonytak a lányok. Fonyták a rokkával a kendert, meg a gyapjút; mikor mi jött.

Én meg úgy ültem az asztalhoz, hogy a lában oda tudjam dugni a rokkájához és az megálljon. Ha pedig továbbment, akkor egy kis kócot dobtam a motollába. De baj is volt ez, mert közben vesztettem a kártyán - nem oda volt az eszem. Hát így kezdődött és ez lett a vége. - Hamiskásan rámosolyog feleségére.

Ez után egy kis pihenőt tartott Géza bácsi az elbeszélésben, majd így folytatta.

Testvéreim közül senki nem maradt Bakócán. A lányok, miután apám kifizette őket elmentek. Mindegyik pógárhoz, azaz nem fazekashoz ment férjhez. Tudja hogy van az ilyensmi. Az ember igyekszik mindig egy kicsit felfelé kapaszkodni. A fazekasságot viszont csak a szegényebb népréteg tanulta. Azok között is főleg a németység. Rajtunk kívül nem is emlékszem nagyon magyar fazekasra. Nagyon lenézték ezt az ipart régen. Még a fazekas inas is olyan volt mindig, mint a disznó.

Igy érthető, ha a lányok, ha teheték pógárokhoz mentek feleségül.

Pedig érdekes és szép ez a mesterség - vált témát hirtelen Géza bácsi -. Van ebben minden. Humor, művészet, munka - egyszóval minden. Régen, mikor nem volt bádog, nem volt porcelán az emberek már várták, hogy mikor megyünk és cserélünk, mert ez kellett lekvárnak, zsirnak, ebben sütöttek, főztek az emberek. Ezt használták nagyon sok mindenre.

Ez után ismét témát vált Géza bácsi. -Egy köcsögöt kb. 3 perc alatt készítek el. Csinálok mindenféle tálakat, poharakat és egyéb olyan agyagedényeket, melyeket általában egy háztartásban használni lehet, habár jól tudom, hogy ma már agyagedényben nem nagyon főznek, inkább csak dísznek használják őket.

De nekem ez mindegy. Nekem az a fontos, hogy csináljak valamit. - És már ül is le Géza bácsi a korong mellé, hogy bemutassa híres tudományát. Közben míg ő korongoz én nagyra nyitott szemekkel lesem minden mozdolatát és kérdések záporát zúditom rá: mit és hogyan csinál, mit csinál az agyaggal amíg a korongra kerül.

- Hát hol is kezdjem! Az agyagot itt bányászom a falu határában. A bányászáshoz egyszerű csákányt és veremlőt használok. A kibányászott agyagot vesszőkosarakban hazaszállítom. Ez után jön az agyagnak a gyökerektől, kövektől és egyéb szennyezőanyagoktól való megtisztítása, mert ha bennmarad valami, akkor az esetleg tönkreteszi később a már kész edényt, nem beszélve arról, hogy a korongozásnál az ember kezét is megsértheti. Ezért az agyagot először áztatom, majd fakalapáccsal ledöngetem. Ez után kiválogatom a gyökereket és egyéb más számomra felesleges agyagot belőle. Ledöngölöm, leverem, darabokraszaggatom, majd a végén őrlöm. Felfenekelem és már mehet is a korongra. Természetesen nem használom fel azonnal valamennyit, hanem a felesleget nylon zsákokban tárolom.

Ezek a munkafolyamatok, melyeket az agyaggal felhasználás előtt el kell végezni. Ezekhez nagyon kevés és egyszerű szerszámot használok, ami eredetileg valamilyen más rendeltetési céllalkészült. Az áztatást fatenőben végezem. A darabolást fakéssel, amit körte, vagy juhar fából készítek, mert ezekben a fákban nincsen görcs és ezért könnyű kifaragni belőlük. Nagyon fontos eszköz a korong, amin az edényeket formálom

Ezt csinálom tölgyből, mert az jó kemény fa. A korongnak három része van. A legfelső, ahol az edényt csinálom az a korong fej. Az alsó, amit a lábammal hajtok az a korongtalp. A középső rész, ami összekapcsolja a talpat és a fejet az a korongtengely. A korongot az asztalhoz egy un. bekötővas kapcsolja, alul pedig a földet egy fészekkel érinti. A bőr, amivel az edényt formázom az a szoritóbőr. És amivel a végső simításokat végezem, elsősorban az edények szélét munkálom meg vele az a simitóbőr. Ezenkívül a táledények kidolgozásához használok tányérfilcet. A kész edényt a korongról egy darab dróttal vágom le. Az a kőalkomány a sarokban - mutat rá Géza bácsi - az a dara.

A dara legjobban az őskori őrlőkőre hasonlít, hiszen már nevében is benne van és rendeltetése annyiban különbözik attól, hogy nem gabonát, hanem mázat és festéket őrlik benne. Ez áll két daraközből, melyek közül az alsót rögzítettem és egy husángból, melynek segítségével a felső darakövet hajtom. Ezenkívül a táledények eltávolítására a korongról, jobban mondva elszállítására használok egy un. lapockát, amely teljesen olyan, mint egy húsvágódeszka. Ez a hosszú tákolmány itt a hátunk mögött - már fordulunk is meg - a kemence, amely annyiban tér el a boglyas kemencétől, hogy van egy tűztere és van egy hosszúkás része, ahová az edényeket rakom, ha égetek. Az égetés két nap és két éjjel tart. Ilyenkor állandóan fűteni kell a kemencét. Az edényeket ecsetekkel és írókával festem. Ebbe a munkafolyamatban már a feleségem is tud segíteni. Az íróka hasonlít a varrógépolajzóhoz, csak agyagból van, valamivel hasasabb és a hasas részén van egy lyuk, ahol a festéket

öntöm bele. De még kanyarodjunk vissza az égetéshez egy pár mondat erejéig. Vannak az ún. fekete edények, melyek ugyanolyan agyagból készülnek, mint a közönséges színű edények, csak az égetésnél a kemencébe erősen füstölő, kormozó anyagokat tesznek és attól az égetés után az edények különös fekete színt kapnak. Én nemigen foglalkozom ilyen edényekkel, mindössze egyszer próbáltam meg.

- De ha már az előbb a festésről volt szó mesélje el nekünk, hogy miből és hogyan készülnek a festékek, melyekkel az edényeket festi ?

A szürke agyagból készítem a fekete festéket, méghozzá úgy, hogy veszem a kellő mennyiségű szürke agyagot és ehhez teszek fekete Engópot. Ez az Engóp egy alapozó festék, melyet Pestről küldtek. Az Engópot olyan mértékben keverem hozzá, hogy a kívánt szín meglegyen. A piros festéket azt vörösayagból csinálom. Mikor megvan, akkor teszek hozzá egy kis váraljai fehér festéket. A váraljai fehér festéket azt Váralján bányászom. Ez egy Pécshez elég közel eső falu. Épp az utóbbi időben voltam ott, mert elfogyott a fehér festékem és el kellett menni bányászni. Én még azelőtt soha nem voltam Váralján, mert még az apám hozott annyit, hogy idáig elég volt. Na elég az hozzá, hogy megyek és kérdezem, hogy merre van a bánya. Mondják ám, hogy a bánya már nincs meg, hanem már csak egy lyuk van, azon kell bebújni azt úgy lehet bányászni. Hát mindegy, ha már eddig eljöttem, csak nem megyek haza festék nélkül. Nem tudom mért rombolták le a bányát, mikor a régi rendszerben még külföldre is szállítottak innen földet. Na szóval megyek a bányához, arrefelé, amerre mutatták, azt látik ott egy rókalik félét. Mondják, hogy ez a bánya. Hát biz én ezen nem mék be! - Gondoltam magamban.

Elmentem, kerítettem egy cigánygyereket, aki némi pénzért bemászott, azt bányászott nekem egy jó zsákkal. Ez elég lesz nekem amig élek. A száraz égetésnél összesen hatféle színt használok. Ezeket a már meglevő színek keveréséből állítom elő. Használok: pirosat, feketét, fehérre, sárgát, barnát, zöldet.

Szaktámja ismertetése után Gáza bácsi folytatta élettörténetét. Elmesélte "hősies" katonáskodását. De ezt inkább az ő szavaival hallgassuk meg.

Először 1938-ban vonultam be Kaposvárra. Abban az épületben volt a laktanya, ahol ma kollégium van. De nem voltam benne sokáig. Három hónap múlva hazaengedtek. De két hét múlva jött az újabb behívó. Akkor is hazaengedtek úgy három hónap múlva. Ez így ment egész 1944-ig. A laktanyában semmilyen polgári foglalkozást nem űztem. Szóval 44-ben vonultam be utoljára, de akkor már Mohácsra kellett mennem. Hát amint megyek a Duna-parton egyszer csak átló a szovjet a tőloldalról. Azt tudtuk, hogy jönnek a szovjet csapatok, de azt nem, hogy ilyen közel vannak. Mohácsra németek vagonokba raktak minket, azt elvittek egész Pécsváradig. Onnan gyalog mentünk egészen Szakályhőgyészig, ahol be akartak vagonirozni bennünket és elvinni Németországba. Míg meneteltünk Szakályhőgyész felé szakadt az eső, csak úgy ömlött. Köröm nagyságú száraz folt nem volt rajtunk. Szakályhőgyészen aztán a váróteremben átöltöztünk a komisz ruhába, amit úgy vittünk magunkkal és két társammal együtt leléptem. Jöttem gyalog egészen hazáig..

Hát itthon, ahogy éppen mennék haza elém áll a korcsma ajtóban két csaendőr, azt kéri a szabadságos levelet

Én meg mondom nekik: mit nektek szabadságos levél, amikor a szovjet itt van a hátunk mögött.! Nosza azoknak sem kellett többet mondani. Mindegyik fogta a puskáját, azt futás. Az erdőig meg sem álltak. Nem sokáig örvendhettem szabadságomnak, mert két nap múlva tényleg jött a szovjet és begyűjtöttek, elvittek Debrecenbe, ahol ismét bevagoniroztak és elvittek Groznyi városába hadifogságba. A körülményekre jellemző, hogy a 750 fogolyból 450 meghalt. Nem volt mit enni. De aki az első évet kibirta, az már túlélte a többit is. Hát az étel kezdetben egy csésze forróviz, amit levesnek csúfoltak és egy szem kockacukor. De tavasszal azért már volt mit enni. A táborban természetesen dolgozni is kellett. Hol ezt, hol azt. Attól függ, mikor mi volt. Egyszer például egy olajvezetéket kellett kiásni. Tél volt. A föld meg volt fagyva. Engem odaállítottak egy szelephez, hogy ássam ki. Én meg mondom a komisszárnak, hogy én ezt nem ássom ki. Nincs energiám, nincs erőm hozzá. Az meg mondja, hogy ha nem ássom ki, mire jön a mérnök, akkor meg leszek büntetve. Ezzel elment a komisszár. Én meg, mint aki jólvégezte dolgát támaszkodok a csákányra. Hát jön ám a mérnök meg két másik ember. Látják, hogy nincs még elkezdve sem. Szól hozzám a mérnök oroszul - én meg mondom neki: nem értem. Persze magyarul mondtam. Bár a beszédet megértettem, de beszélni nem tanultam meg. Aztán szól hozzám a második németül - én arra is azt mondtam nem értem.

Azt kérdezi a mérnök a társától: német ?

- nem magyar.

- noha magyar, akkor ez nem is fogja megcsinálni!

Azzal elvették a csákányt azt egy - két szóból kész voltak vele. Ilyen jó megtermett legények voltak, azt mondom nekik: " van nektek erőtök, a fene egyen meg benneteket! "

Fogságban három évig voltam. Utána hazatértem és azóta itt dolgozok a faluban. Hosszabb időre nemigen mozdultam ki.

Igen, azóta dolgozik csendesen és szorgalmasan. A közben eljárt időt csak az ősz hajáról venni észre. Munkáján az idő csak javított. Közben megszerezte a népművészet mestere címet, adott a falunak egy múzeumot, hírnevet, melyért cserébe semmit nem kér, csak azt, hogy dolgozhasson csendesen tovább, ahogy ezt eddig is tette. Az egyre változó falu végén él feleségével és közben fáradthatatlanul gyártja az általunk is jól ismert Miskakancsók, köcsögöt, csalikorsót, hogy diszítse otthonunkat, munkahelyünket. A változó időt számára azjelzi, hogy aratókorsó helyett Miskakorsót készít. De ő ezt nem bánja. Ő csak azt szeretné csinálni , amit egész életében: CSEREPET.

Ehhez kívánunk Géza bácsinak a "göloncsérnek" jó erőt, egészséget
és sok boldogságot

Andreas Ribor

Géza háza
a pótáncsár

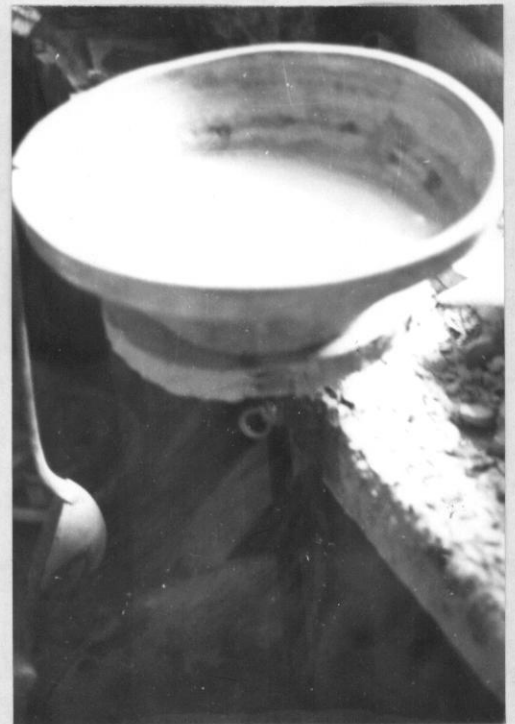
Miska háza
a múzeum őse

A múzeum felőli lósz lábla

asztal

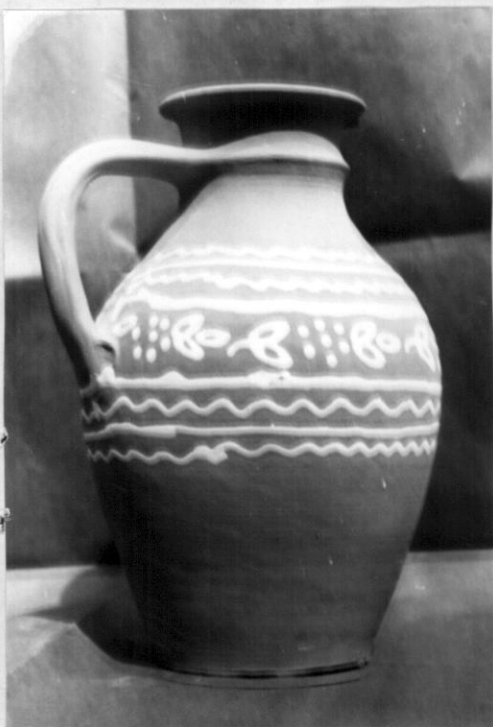

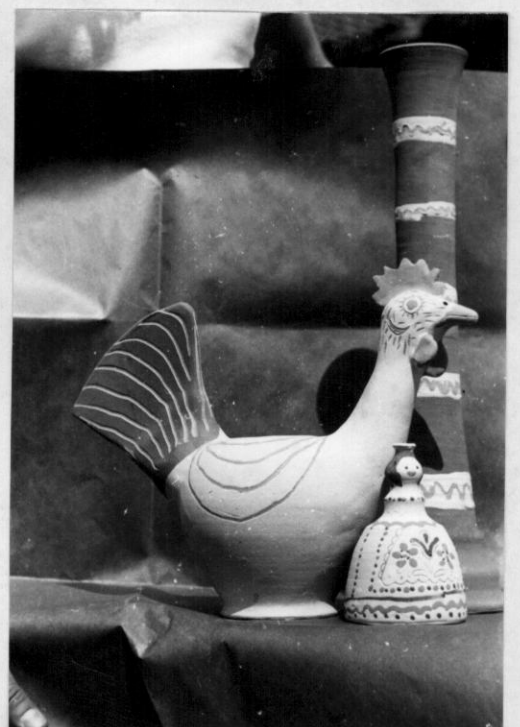
gésa bácsi ams poelica'ya

He'net az " ams poelica'-bbl

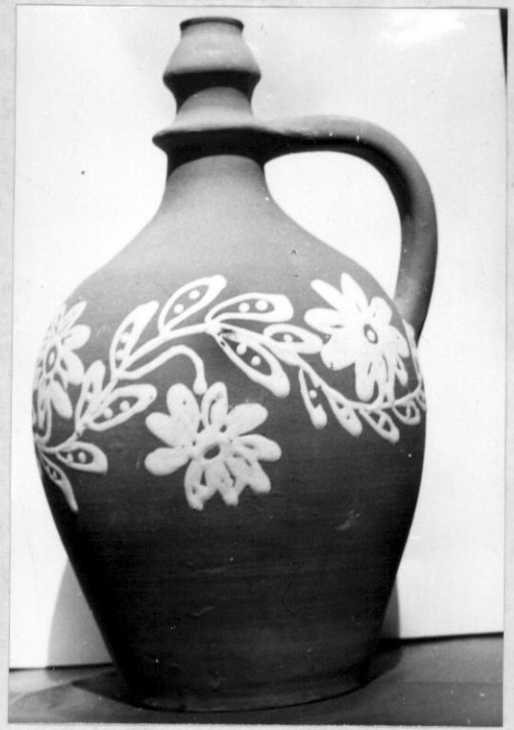

gésa bácsi
munkái

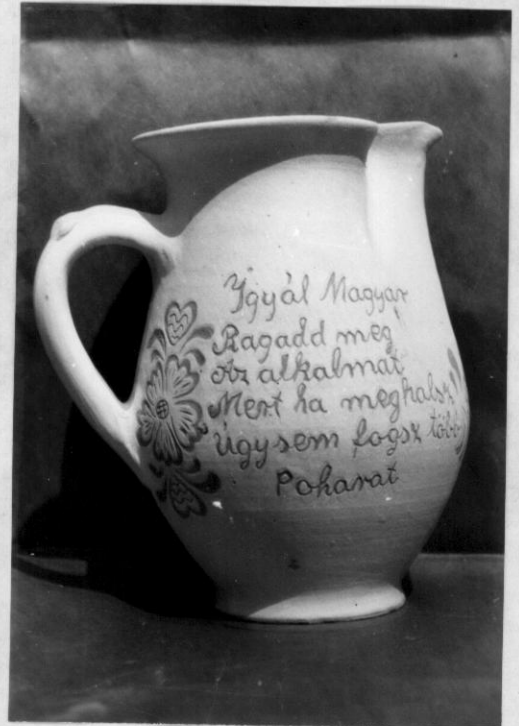
korong

auokhoros

sziv
kendő

horos
kancsó

Csepepek

